

Interfícies digitals i nous imaginaris culturals. Entrevista a Íngrid Guardiola

Published by [Interacció](#) [1] on 15/12/2020 - 09:30

En el marc del Programa de Formació que s'impulsa des del CERC (Centre d'Estudis i Recursos Culturals de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona) aquest mes, va tenir lloc a l'Espai Claustre **una sessió per reflexionar sobre la nostra vinculació amb el món digital, impartida per una de les veus més rellevants d'aquest àmbit, Íngrid Guardiola**; professora, programadora audiovisual, directora, comissària i assagista, a més de doctora en Humanitats per la Universitat Pompeu Fabra i professora associada de la universitat de Girona. També ha exercit la docència en diverses universitats catalanes. El 2018 va publicar el seu celebrat assaig *L'ull i la navalla* (Arcàdia), pel qual va rebre el premi Serra d'Or. El seu últim treball és *Fils. Cartes sobre el confinament, la vigilància i l'anormalitat* (Arcàdia), escrit conjuntament amb Marta Segarra.

CERC: Comencem amb una pregunta que ens pot ajudar a situar-nos. Què entenem exactament per interfícies digitals?

Íngrid Guardiola: Interfícies digitals són aquells espais digitals de comunicació que funcionen a través de llenguatges dissímils, és a dir que funcionen com un espai de relació entre en nostre llenguatge natural i el llenguatge informàtic.

La pandèmia del coronavirus ha provocat un ús encara més grans dels mitjans digitals. Què hi ha hagut de bo i què de dolent en aquest procés?

La pandèmia ha fet que les interfícies siguin el nostre salconduit. I no només les interfícies, sinó també les telecomunicacions en general. D'alguna manera hem recuperat també les trucades telefòniques. Però aquestes interfícies, i les de la casa -les finestres- han acabat sent els espais de comunicació per excel·lència. Abans he dit que la interfície digital era un espai de llenguatge dissímil, i ara he de dir que la interfície de la casa també ho és, perquè parlem amb aquest altre que està a l'altra banda a través d'un espai intersticial. El que ens ha portat de bo aquest ecosistema digital és la possibilitat de comunicar-nos amb l'altre, això és evident. I el que ens ha portat de dolent és que ens hem hagut d'adaptar als qui han desenvolupat les eines més eficients de la manera més ràpida, és a dir les grans corporacions. El fet que Google hagi passat aquest mateix 2020 a dissenyar el Workspace (transformació del G-Suite) i que totes les empreses l'hagin acabat utilitzant -també hi ha el cas de Teams, que ja funcionava el 2017, però que es professionalitza el 2019, com si haguessin anticipat la popularització del teletreball-, ha fet que guanyi el capitalisme de plataforma, amb unes empreses amb qui no pots negociar les condicions amb què et relaciones, i que ens fan perdre la nostra sobirania informàtica, comunicativa i fins i tot la nostra sobirania psicològica.

Dan Silva | Unsplash

A L'ull i la navalla ens dius que les noves tecnologies no ens han alliberat del temps productiu, sinó que ens mantenen més ocupats. És possible un ús alliberador de les tecnologies o ens condemnen al fet que tot el temps sigui productiu i que augmentin els mecanismes de control?

La tecnologia, com a interfície, depèn del disseny, de com l'organitzes. L'altre dia posava com a exemple una politja, que és un exemple que sempre posa en Jorge Luis Marzo, que diu que una politja és una interfície, la qual genera un temps productiu molt concret i seqüencial. En canvi les tecnologies de la comunicació i la informació actuals ofereixen un temps no només simultani sinó global. És una manera de viure el temps des de la globalitat del planeta. Algú parla d'acceleracionisme, perquè és més aviat un excés d'informació que deriva en un "temps sense temps", com diria Manel Castells. Passen tantes coses en tant poc temps -no necessàriament interessants, d'altra banda- que això fa que la quantitat d'estímul sigui tan ingent que tinguem la sensació que el temps s'ha aturat i sobretot que no en posseïm l'administració. I llavors entrem en el que Bifo anomena un estat de pànic, que és el derivat de la falta de gestió del nostre temps propi.

Ara que has esmentat l'acceleracionisme, entre Unabomber i els influencers hi ha alguna mena de punt mig? Creus que les tecnologies ens arrossegueu a un futur distòpic?

La figura de l'influencer és força antiga. Sempre hem necessitat gurus i àugurs de tota mena, gent que ens diguin cap a on van les coses. De fet hi ha una part dels nostres filòsofs actuals que també s'acosten molt en aquest discurs de l'autoajuda, de la companyonia, de consolar-nos cap a un futur possible. Els influencers ho fan d'una altra manera. Hi ha molts tipus d'influencers. N'hi ha una part que tenen a veure amb el coaching i amb la salut psico-afectiva que funcionen gairebé com una secta. En una època d'incertesa màxima el que fan és consolar-nos, de forma momentània. D'altres en canvis són influencers per una qüestió cosmètica, i d'altres per una qüestió lúdica, perquè tenen una habilitat lúdica o comunicativa que fa que empatitzin amb una gran massa. En qualsevol cas tots ells tenen una imatge de marca, posen el seu jo a la venda oferint el mite d'una falsa intimitat i d'una falsa proximitat, i renovant el culte a la personalitat. Això va esclatar al segle XX de manera terrible, des de la política, amb el culte de les grans personalitats que va desembocar en els feixismes. I després hi ha el món de l'espectacle, amb el culte de les estrelles i els esportistes. Aquest culte a la personalitat, al poder carismàtic, que deia Max Weber, s'ha renovat, però a través d'aquesta forma que ven una comunicació estreta amb l'estrella o guru de torn. I pel que fa a Unabomber, aquesta espècie de kamikaze o d'antisistema *fou*, hi ha altra manera de ser antisistema no tan fol·la, que jo crec que tots portem a dins, que consisteix a fer impensable el fet de validar, de donar per bo, el sistema econòmic actual. O com a mínim, de no veure'n les contradiccions i fractures. En potència tots som antisistema perquè veiem les arestes al sistema. I sobretot veiem que és una màquina de fabricar desigualtats cada vegada més bèsties. Per tant només cal posar-nos en comú i fer aflorar aquest petit Unabomber, de manera més burgesa i tranquil·la, perquè la cosa comenci a canviar una mica. O més irada. Aquesta ira que tan bé descriu Raül Garrigasait a *La ira* i que de vegades serveix com a motor sociocultural.

Íngrid Guardiola | Wikimedia Commons

Com haurien d'afrontar les polítiques culturals l'auge de les interfícies? Creus que està creixent la bretxa entre les polítiques voluntaristes i un marc social dominat pel consum i la deglució efímera de continguts?

Alex Rosenblat^[i], que escriví *Uberland*, parla del populisme econòmic. Ella sosté que la *sharing economy*, l'economia del compartir, és un populisme econòmic. I em sembla una definició molt bona, després d'haver-nos passat dues dècades alimentant l'economia del compartit com si per se fos una cosa bona. Crec que hem de qüestionar això. Animar a compartir-ho tot és fer que els individus estiguin terriblement exposats als altres. I després hi ha aquest voluntarisme que fa que determinades corporacions acabin pescant tota la informació que sedimentem, creant models predictius i anticipant-se als nostres futurs comportaments, com diu la Shoshana Zuboff. La participació s'ha de repensar, com a mínim analitzant-ne tota la complexitat, és a dir pensant quan convé que la gent participi i en quines condicions. Aquesta és una falsa participació? Bona part d'aquestes eines viuen d'una participació il·lusòria, donen la sensació que participes, que incideixes en l'esfera pública, quan en realitat acabes sent engolit pel sistema comunicatiu. Les polítiques públiques haurien de saber amb qui juguen i què tenen a les mans, amb quines interfícies estan dialogant. I si ho fan amb aquestes grans empreses que sàpiguin les polítiques econòmiques que hi ha al darrere, els objectius i les conseqüències que hi ha sobre aquest usuari o ciutadà de peu, el qual és l'objecte final de tota política cultural.

Un aspecte que afecta de ple la tasca del sector cultural, sobretot als museòlegs, arxivers i historiadors, és la conservació dels bilions d'imatges que ens envolten. Com es pot entomar aquest repte?

Jo no sóc especialista en biblioteconomia i documentació, ni en la part més tècnica dels processos de digitalització, però durant el confinament es va fer públic el temor, sota la forma d'articles, sobre si Internet aconseguiria aguantar. Hi havia la por, alleujada per l'arribada del 5G, sobre si l'enorme tràfic d'informació permetria que Internet resistís, perquè al final es tracta d'infraestructures, és a dir d'una cosa molt física. Fins i tot les grans plataformes (Netflix, Google –YouTube–...) van rebaixar la qualitat d'emissió dels seus continguts. Quant al tema de la digitalització, tot es deriva al núvol, és a dir a grans naus plenes de servidors. Cal saber on va tota aquesta informació i tenir en compte el moment de la interfície, del diàleg entre l'usuari i tota aquesta Babel universal. És a dir, saber com facilitar que l'usuari pugui arribar a desplaçar-se de manera, ara sí productiva, entre tota aquesta quantitat de material. I després hi ha un debat, potser més filosòfic -i aquí podríem recuperar Derrida^[ii] quan parla de la febre d'arxiu-, en el sentit que l'arxiu al final el que inscriu és un privilegi, el privilegi d'allò que ha estat guardat i sedimentat. Arxiu ve d'*arché*, que deriva en la figura dels arconts, que eren els homes que vetllaven i guardaven tot aquest patrimoni. La nostra pregunta és què ha de ser preservat. I la pregunta és saber, també, qui jutja el que cal ser preservat i el que no. Caldria un procés participatiu i obert per avaluar el que s'ha de digitalitzar i el que no. Comptar amb els especialistes, però també contrastar i ampliar la seva perspectiva. Perquè sinó la història sempre s'escriu des dels mateixos ulls esbiaixats. I si es digitalitza tot llavors la feina és inversa: com dissenyem els itineraris per arribar a la informació de valor. Són preguntes molt diferents. Una és més de polítiques econòmiques i materials, com es fa i amb qui es fa. I després hi ha qüestions semàntiques, cognitives, de disseny, que apel·len més directament a quin coneixement pot derivar d'aquests espais d'emmagatzematge o de fons culturals.

I per acabar, parla'ns una mica de *Fils*, el llibre que acaba de publicar Arcàdia, i que has escrit conjuntament amb Marta Sagarra...

Fils va començar amb un encàrrec de TV3 per fer unes correspondències. Vam fer dues cartes molt abreujades, ja que es tractava d'un format televisiu i eren dues cartes de tres minuts. La Marta i jo vam voler seguir escrivint-nos al nostre ritme, sense presses, estirant els fils de les dues primeres cartes i anant als temes que ens interessaven. Al final va arribar el confinament. Ella abans havia tingut un ictus, ella en deia un "accident". Després vam tenir un accident global, la pandèmia, i això va accelerar la nostra correspondència i va fer que recollíssim alguns dels temes que havíem plantejat abans del confinament, com ara les dones tancades a casa, els refugiats, i com el capitalisme ens tenia confinades de forma generalitzada. Després hi ha el tema de la malaltia i el cos que també havíem compartit abans de la Covid. I el confinament va fer que ens endinséssim més en aquests temes, en l'anormalitat dels cossos i de les persones versus un executiu que intentava instaurar un protocol de ferro adaptant qualsevol forma de vida a la norma. Aquests eren els temes que vam començar a desplegar fruit de la

situació d'excepcionalitat i de la nostra contingència. I sobretot el tema de la vigilància, de l'anormalitat versus la normalitat imposada. Quan vam tenir escrit el llibre jo vaig avisar a Arcàdia que l'estàvem escrivint i al final els vam passar el manuscrit i els va interessar. El que sí vam acordar amb Arcàdia és quan paràvem d'escriure. Nosaltres vam decidir que amb el primer desconfinament, quan vam poder començar a sortir, s'aturava la cosa, perquè llavors començava la vida i s'aturava la lletra.

[ii] Rosenblat, A. (2018). *Uberland : how algorithms are rewriting the rules of work*. University of California Press. <https://www.ucpress.edu/book/9780520324800/uberland> [2]

[iii] Derrida, J., Prenowitz, E. (1995). Archive Fever: A Freudian Impression. *Diacritics*, 25, (2), 9-63. http://artsites.ucsc.edu/sdaniel/230/derrida_archivefever.pdf [3]f [4]

Categories: Entrevista

Tags: cultura digital

Tags: accés a la cultura

- [5]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/CIDOC/blogs/2020/entrevista-ingrid-guardiola>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://www.ucpress.edu/book/9780520324800/uberland>

[3] http://artsites.ucsc.edu/sdaniel/230/derrida_archivefever.pdf

[4] http://http://artsites.ucsc.edu/sdaniel/230/derrida_archivefever.pdf

[5] <https://interaccio.diba.cat/node/8442>